

**MATEMATIKA DARSLARINI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA
TASHKIL ETISHNING AFZALLIKLARI**

*Shukurov Xursan Gadoyevich, Norova Intizor Haqberdiyevna
matematika fani o'qituvchilari, BuxMTI akademik litseyi*

Annotatsiya: Hozirgi zamon pedagogik texnologiyalariga asoslangan matematik ta'limning interfaol strategiyalari ta'lim jarayonining yengillashuvini, aniqlashuvini, keng jamoani qamrab olishga mo'ljallangan. Pedagogik texnologiya mohiyatini to'g'ri tushunish, har tomonlama tahlil qilgan holda ilmiy tarzda o'zlashtirish, tatbiq etish yo'llarini qidirish o'z ustida tinimsiz ishlashni talab etadi. Maqolada ana shu jihatlarga e'tibor qaratilgan.

Ta'limda axborot muhitining kun sayin kengayotganligi, o'quvchilarning o'zlashtirish darajalarini pastligi (ularni o'zgaruvchan sharoit, vaziyatlardan to'g'ri yo'l topish chiqqan olishlari) kabi holatlar ta'lim – tarbiya jarayoniga davr talabi nuqtai nazaridan yangicha qarashni, o'qitishning samarali yo'llarini izlashni taqozo etadi. Bu texnologiyani o'rganish, amalda qo'llash ta'lim – tarbiya sifatini oshirish talabidan kelib chiqqan. Pedagogik texnologiyaning mohiyati – ta'lim jarayonini jadallashtirish, o'quvchilarning o'zlashtirish va uning natijalarini sur'atini tezlashtirish, natijalarini obyektiv, holisona baholay olish, ko'zlangan natijalarga erishishni kafolatlashga qaratilgan pedagogik jarayonni anglatadi. Boshqacha aytganda, o'qitish jarayonining barcha bosqichlarini aniq maqsad asosida kutilgan natijalarni beradigan tarzda tizimli loyihalash tushuniladi. Ta'lim – tarbiya jarayonini loyihalash, loyihalangan pedagogik texnologiyani boshlang'ich sinflarda matematika fanini o'qitish jarayoniga tadbiq etish o'qituvchidan texnologik loyihalash qobiliyatini talab etadi.

Ushbu talablarga javob berish uchun quyidagi dastur asosida o'z ustida ishlash tavsiya etiladi:

1. Ta'limga texnologik yondashuvlar va shart – sharoitlar. Ta'lim jarayoniga har xil qarashlar, o'qitish va texnologiyalashtirishga texnokratik yondashuvlar haqida tasavvurga ega bo'lish talab etiladi.
2. Ta'lim jarayonini texnologiyalashtirishning psixologik – pedagogic asoslari. Ta'lim texnologiyalarida maqsad qo'yish, tashxislash, ta'lim texnologiyalarida ta'lim mazmunini texnologiyalashtirishni bilish talab etiladi.
3. Mualliflik ta'lim texnologiyalari. Bunda individual o'qitish texnologiyasi, jamoa orqali o'qitish texnologiyasi, pedagogic mahoratlar texnologiyasini bilishi lozim.
4. Ta'lim jarayonini loyihalash texnologiyasi. Zamonaviy o'qituvchining pedagogik faoliyati tuzilishi, o'quvchilarning mustaqil faoliyati, o'qitish ko'nikma va malakalari – ta'lim texnologiyalarini tatbiq etishning zarur sharti, o'quvchi bilish faoliyatini rag'batlantirib borish, didaktik tamoyillari haqida bilimga ega bo'lish zarur.
5. Ta'lim texnologiyalari – o'quv jarayonini qulaylashtirish vositasi. Ta'lim texnologiyalarining o'quvchilar individual xususiyatlariga moslashishi, tanlash holatlari haqida yaxshi tushunchaga ega bo'lishi talab etiladi.

Bu talablarning amalga oshishi quyidagi shart – sharoitlarni taqozo etadi:

- maktablarda doimiy ravishda pedagogik texnologiyalarni o'rganish;
- umumlashtirish;
- amaliyotga tatbiq etish bo'yicha ilmiy – amaliy seminarlar tashkil etish;
- o'qituvchi o'z ustida doim ishlashi va yangi kitoblar bilan tanishib borishi.

Matematika o'qitish jarayonida yangi ta'lim texnologiyalaridan foydalanish shaxs kamolotini ta'minlashga xizmat qiluvchi mustaqil fikr yuritish, o'z ustida ishlash, faoliyatga nisbatan ijodiy yondashish kabi xislatlarning ham shakllanishiga zamin yaratadi. Shu yerda bu boradagi ichki imkoniyatlarni ochib berish haqida so'z yuritamiz. Boshlang'ich ta'lim o'zga ta'lim bosqichlaridan integrativ, o'yinga asoslangan ta'lim texnologiyalariga beriluvchanligi bilan ajralib turadi. Lekin bolaning bog'cha davridan maktab davriga o'tishi ancha murakkab ruhiy – hissiy ichki jarayonlar asosida amalga oshadi. Bu davrda aksariyat bolalarda chuqur psixologik

qiyin holati kuzatiladi. Buni bola ichki dunyosini yaxshi his eta oladigan, tom ma'nodagi jonkuyar pedagog nuqtai nazari bilan yondoshuv, suyanchiq deyish mumkin. Ko'pincha o'quvchi o'qituvchi faoliyatini aynan takrorlaydi, ya'ni ta'lim mazmunini ongli emas, ongsiz ravishda qabul qiladi. Dunyoda rivojlangan davlatlar erishayotgan yutuqlarga shu davlat ta'lim tizimi o'g'ri yo'lga qo'yilganligi, ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalar izchil o'zlashtirilganligi sababdir. Mamlakatimiz o'z mustaqilligiga erishgach, ta'lim davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Ta'lim to'g'risidagi qonuni asosida Kadrlar tayyorlash milliy dasturi ning qabul qilinishi ta'lim tizimini tubdan isloh etishni taqozo etuvchi muhim hujjat hisoblanadi. Dasturning negizida nazariy- metodologik konsepsiya yotadi. Shuning uchun uni o'rganish va amalga tatbiq etish shunchaki kechadigan jarayon emas. Milliy dastur o'ziga xos yondashuvni, yangicha metodikani va yangicha kasb mahoratini talab etadi. Kadrlar tayyorlash miliy dasturi – bu zamonaviy pedagogik texnologiyaning o'zi. Ijodkor mutaxassis, ijodkor tarbiyachi va o'qituvchi o'zining soha yo'nalishi bo'yicha zamonaviy pedagogik texnologiyani ajrata olmog'i, hamda uni amalda tatbiq eta bilmog'i lozim. Bugungi kun o'qituvchilarning faoliyatiga nazar salsak, aksariyat qismida hamon ikkilanish, ba'zan cho'chish, oxirigacha tushunib yetmaslik va tahlil yetishmayotganligini ko'rishimiz mumkin. Buning sababi bitta – izlanuvchanlik va ijodkorlikning yeyishmasligi! Pedagogik texnologiya haqida gap yuritilganda zamonaviy, yangilangan so'zlarini qo'shib fikrimizni ifodalamoqdamiz. Chunki bir vaqtlar yangi hisoblangan pedagogik texnologiya bugungi kunda eskirganbo'lishi mumkin. Yangilanayotgan ta'lim-tarbiya mazmuni o'z-o'zidan yangilan gan usullarni, metodlarni, umuman olganda o'qitishning ilg'or pedagogik texnologiyalarni talab etmoqda. Bugungi kun o'quvchisining erkin, mustaqil, vatanparvar, bilimli qilib kamol toptirish bevosita biz pedagoglarga bog'liqdir. Darsga to'g'ri metod tanlash bilan mavzuga ijodiy yondashish albatta o'z samarasini beradi. Bizning maqsadimiz o'z fikriga ega bo'lgan, bilimli o'quvchi shaxsni kamol toptirish ekan, endilikda darslarimizda zamonaviy metod va usullardan foydalanishimiz darkor.

Ular yordamida o'quvchilar o'z fikrlarini erkin, mustaqil ifodalash, o'ziga bo'lgan ishonchni orttirish imkoniyatlariga ega bo'ladilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Djurayev R. Ta'lim menejmenti. T.: Voris-nashriyot. 2006 yil.
2. Safarova R. O'quvchilarda o'zaro do'stona munosabatlarga asoslanib hamkorlikda faoliyat ko'rsatish ko'nikmalarini shakllantirish jarayonini tashkil etish tamoyillari va parametrlari. T.: Fan-texnologiya. 2013.
3. Алихонов С. Математика ўқитиш методикаси.- Тошкент-2011.-303 б.
4. Yunusova D. Matematikani o'qitishning zamonaviy texnologiyalari. Darslik. – T.: Fan va texnologiya, 2011. – 200 b.
5. Yunusova D.I. Ta'lim texnologiyalari asosida matematik ta'limni tashkil etish. T., "Universitet", 2005.- 131 b.